

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci

PhDr. Ladislava Nagye

Historie v anglickém románu posledních desetiletí

Už samotné téma práce, které si Ladislav Nagy vybral, považuji za vhodně zvolené, neboť reaguje na poměrně významný fenomén v současné britské próze, kterým oživení zájmu o historii nepochybně je. Jak autor sám zdůrazňuje v úvodu, charakter práce však není monografický, nepokouší se o přehled vývoje tohoto specifického žánru v daném období, ale přistupuje ke zvolené problematice selektivně. Díla, jimž se tato disertace věnuje však mají jedno společné, svým netradičním přístupem k tématu vnášejí nové impulsy do té oblasti literární tvorby, která se dnes již vymyká původní definici pojmu „historický román“.

V práci se zřetelně projevuje komplexní a detailní znalost této oblasti, které se autor dlouhodobě věnuje jako překladatel i literární kritik. Stejně zevrubně je v ní prezentována i relevantní rovina teoretická, která je inherentní součástí tohoto zasvěceného pojednání o historii a literatuře.

Ačkoli předkládaná práce může, vzhledem k širokému spektru pojednávaných autorů a děl, působit na první pohled poněkud roztržštěným dojmem, perspektiva, kterou nabízí svým pohledem na různé podoby historie v současném britském románu, je v úvodu práce smysluplně opodstatněna.

Tuto perspektivu si autor vymezil vztahem současné prózy k dějinám jako a) tématu, b) textu, c) prostoru, d) tradici a e) identitě (str.8). Vybraná díla pak seskupil do pěti okruhů, které zahrnují 1) (pseudo)viktoriánský román (zastoupený Fowlesovou *Francouzovou milenkou* a do češtiny dosud nepřeloženým rozsáhlým románem Michela Fabera *Kvítek karmínový a bílý /The Crimson Petal and the White*, 2002), 2) město – konkrétně různé podoby Londýna (v románu *Hawksmoor* Petera Ackroyda, románech a textech Iaina Sinclaira, a v komiksu Alana Moora *Z pekla*), 3) venkov (a jeho ztvárnění ve Swiftově *Zemi vod, Ulvertonu* Adama Thorpa a románu *Na Černém vrchu* Bruce Chatwina), 4) knihovnu/archiv (jako ústřední motiv *Posedlosti* A. S. Byattové a Barnesova *Flaubertova papouška*) a konečně, 5) pojetí dějin jako palimpsestu (v románech Salmana Rushdieho a v *Bílých zubech* Zadie Smithové). Přitom je už z názvů jednotlivých kapitol práce zřejmé, že toto formální rozdělení je jen jednou z možných variant uspořádání a že zvolená témata se nutně překrývají a doplňují (např. i román *Posedlost* je jistou verzí viktoriánského příběhu,

Londýn je možno číst jako palimpsest – stejně jako Swiftovu regionální historii *Fens*), či, jak autor sám v úvodu poznamenává, jeden okruh témat protíná, či prostupuje druhým.

Po úvodních kapitolách, v nichž Nagy vymezuje ústřední témata své disertační práce, se obrací k metodologii a klíčovým teoretickým pracím týkajícím se proměnlivého pojetí historie. Patří k nim zejména studie Haydena Whitea, který poukázal na totožnost diskursivních technik a strategií, používaných historiky i romanopisci (str. 31), a historiografie francouzské školy *Annales*, která obrátila pozornost k dějinám každodennosti. Tím se ovšem teoretické zázemí práce nevyčerpává. Hlubší analýza zvoleného tématu se samozřejmě neobejde bez odkazů k dílům M. Foucaulta, G. Deleuze, problematika „Znovuobjevených viktoriánců“ pak odkazuje zejména ke studiím Matthewa Sweeta a Stevena Marcuse a v neposlední řadě práce L. Nagye upozorňuje i na texty a studie českých autorů, až již jde o interpretace historického románu M. Procházky a Z. Hrbaty (str. 35) či odkaz na knihy V. Cílka (str. 9), které dva z dílčích okruhů práce (Město/venkov) zasazují do širšího socio-ekologického kontextu.

Jádrem práce a jednoznačně nejpropracovanější částí, je kapitola věnovaná „přepisům“ viktoriánského období v současné britské beletrii. Je vcelku pochopitelné, že velká pozornost je zde věnována románu, který se sice dnes s rokem vydání (1969) již lehce vymyká období obvykle označovanému termínem „současný“ (např. podle studie *Contemporary British Novel* editované P. Thewem je to cca posledních 30 let), ale který se pro veškerá další beletristická podání historie stal klíčovým a neopominutelným. Podrobné pojednání o Fowlesově *Francouzově milence* je v práci konfrontováno s neméně originálním pohledem na (zejména) viktoriánskou morálku a sexualitu, který přináší román Michalela Fabera *Kvítek karmínový a bílý*.

V kapitole věnované Londýnu se Nagymu podařilo zajímavým způsobem konfrontovat tři výrazné autorské pohledy na toto město, které spojuje zájem o osobnost a dílo anglického barokního architekta Nicholase Hawksmoora. Zatímco Peter Ackroyd v této konfrontaci, navzdory svým inovátorským vypravěčským postupům, představuje spíše konzervativní a patriotický pohled, Sinclairovy texty by bylo možno označit jako podvratné pohledy z periferie, a konečně komiksová kniha Alana Moora vnáší do diskutované problematiky zcela nový rozměr. Právě pozornost, kterou Nagy věnuje tomuto netradičnímu literárně-výtvarnému žánru je další přínosem jeho práce.

Kladem práce je, dle mého názoru i to, že vedle autorů a děl považovaných dnes již za „klasiky“ žánru (Fowles, Swift, Byattová, Rushdie, Barnes) věnuje pozornost i románům, které dosud, zejména v českém prostředí, unikají pozornosti. V kapitole věnované venkovu, je

to jak pozoruhodný prozaický debut Adama Thorpa *Ulverton* (1992), který je sondou do 300 leté historie fiktivní vesnice, tak pro jinak známého Bruce Chatwina, poněkud netypický „venkovský“ román *Na Černém vrchu/ On the Black Hill* (1982). Analýza obou jmenovaných děl vhodně doplňuje a koriguje obvykle uznávané výsadní postavení Swiftovy *Země vod* v kontextu regionálně/historicky orientované ostrovní prózy osmdesátých a devadesátých let.

Podobně jako Fowles a Faber představují dva různé „přepisy“ tradičních viktoriánských příběhů. Také romány Salmana Rushdieho a Zadie Smithové bývají interpretovány jako výpovědi představitelů dvou generací o britském multikulturalismu, hledání identity a pojetí domova. Závěrečnou kapitolou tak Nagy otevírá téma historie i v širší geografické dimenzi.

Přestože do finální verze práce pronikly drobné formální nedostatky, např. nedůsledné formátování (část práce je zarovnána do bloku), název kapitoly na konci stránky, překlep či převzatý chybný název knihy (*Slovník Chazarů* místo *Chazarský slovník*, str. 151) a ne všechny odkazy na zdroje v poznámkách pod čarou jsou uvedeny i v závěrečné bibliografii (M. Sweet, S. Marcus), celkový dojem je jednoznačně pozitivní. Jedná se o hluboce poučený a zároveň poutavě napsaný text, který osobitým způsobem rozkrývá problematiku ztvárnění dějin v literatuře.

Napadá mě pouze několik poznámek, které ovšem se zaměřením práce souvisejí jen okrajově. 1) V souvislosti s pojetím autora samotného textu jako režiséra (str. 57) by mě zajímal názor Ladislava Nagye na filmovou adaptaci *Francouzovy milenky* 2) V souvislosti s „mlčenlivostí“ žen-prostitutek v literatuře viktoriánské (str. 70) by možná byla zajímavá konfrontace s „hlasy“ těchto žen v literatuře století osmnáctého (*Moll Flandersová, Fanny Hillová*). 3) Vedle opakovaně zdůrazňovaného a přesvědčivě dokládáného pojetí dějin jako palimpsestu je jednou ústředních myšlenek předkládané práce i Foucaultův termín *heterotopie*, který autor upřednostňuje před tradičním leč vágněji znějícím „geniem loci“ (např. 95). Lze však tímto pojmem vystihnout všechny specifické kvality či „jinakost“ určitých míst (i mimo literární kontext)? S pojmem *genius loci* pracoval ve své stejnojmenné knize např. i norský historik a teoretik architektury Christian Norberg Schulz...

Práce Ph.Dr. Ladislava Nagye je dle mého názoru v českém prostředí ojedinělým pojednáním o specifické oblasti současné britské prózy, v němž se osobitým způsobem snoubí teoretická rovina se zasvěceným komentářem k diskutovaným textům. Domnívám se, že předkládaná disertace plně splňuje požadavky kladené na doktorskou práci a doporučuji ji k veřejné obhajobě.